

Universita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

rok: 2010/2011

jméno a příjmení: Šárka Zajíčková

Universita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Sexuální zneužívání dětí v rodinách

Sexual abuse of children in families

Vedoucí

Mgr.Sylvie Stretti

Autor

Šárka Zajíčková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Sylvie Stretti za příjemné a otevřené vedení bakalářské práce, podnětné rady a kritiku. Dále kolegovi Vojtěchu Smetanovi za pomoc s anglickými částmi práce.

Prohlášení

*„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Sexuální zneužívání dětí v rodinách* napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů. Současně dávám svolení k tomu, aby byla tato bakalářská práce umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.*

V Praze dne 6.6.2011

Podpis

.....

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na sexuální zneužívání dětí. Tato práce se specializuje na zneužívání dětí v rodinách. Nechtěla jsem poukazovat na jiné druhy, protože zneužití člena vlastní rodiny je nanejvýše zavrženíhodné. Pokud chceme žít ve zdravější společnosti, musíme nejdřív ozdravit sami sebe a to tím, že si tuto problematiku budeme připouštět v plném rozsahu. Chtěla bych se i v praxi nadále věnovat tomuto tématu.

Nejvíce jsem pracovala s dílem Petra Weisse a kolektivu a Dunovského. Mým názorem je, že první a nejdůležitější prevencí je informovanost. Tím si můžeme vytvořit podmínky k tomu, jak obstojně a čestně bojovat proti zneužívání dětí v rodinách. Cílem této práce je ukázat prakticko-teoretický náhled na celou problematiku a dále poukázat i na historii, tak abychom si uvědomili současnost a snad viděli naději v budoucnosti.

Annotation

The bachelor's work is focused on sexual abuse of children. It is aimed on children in families. I didn't want to point at the other kinds, because the abuse of the member of the family is highly damnable. If we want to live in healthier society, we have to heal ourselves by accepting of this problem in it's full range. I would like to deal with this problem in my job.

Mostly I work with the work of Peter Weiss (and his team) and Dunovský. In my opinion, the first and the most important point is to inform the people about the problem. In this way we can make conditions to honor and successfully fight against abusing of children in families. The goal of the work is to show the practical-historical point of view on the problem. I also show the history in order to realize the actuality and can see hope in the future.

Klíčová slova

Rodina, dítě, společnost, škola, historie, sexuální zneužívání, zákon, trauma, kazuistika.

Keywords

Family, child, school, history, sexual abuse, law, trauma, case report.

Obsah

Anotace

Klíčová slova

Obsah

1. PROČ JSEM SI TÉMA VYBRALA	8
2. HISTORIE	9
2. 1 Historie sexuálního zneužívání v ČR	9
2. 2 Historie sexuálního zneužívání ve světě	14
3. KAZUISTIKA	17
4. INCEST	22
4. 1 Rodina	22
4.1.1 Nezneužívající rodič	25
4.1.2 Zneužívající rodič	27
4.2 Dítě	31
4.3 Společnost	38
4.4 Škola	40
4.5. Krizová intervence	42
5. ZÁVĚR	44
6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	
7. SEZNAM POUŽITÝCH INTRNETOVÝCH ZDROJŮ	
8. PŘÍLOHY	
8. 1 Příběhy	
8. 2 Organizace	
8. 3 Sexuálně zameřené sreening kresby	

1. PROČ JSEM SI TÉMA VYBRALA

Touto prací jen snažím ukázat a přiblížit problematiku, se kterou se i my setkáváme v naší společnosti. Cílem práce bylo zaměřit se specificky na problematiku rodinného sexuálního zneužívání a neštěpit pozornost na komerční zneužívání, pedofilní zneužívání nebo týrání. Kvůli společenské závažnosti tohoto společenského problému, jsem začala pracovat právě na této práci. Pokusila jsem se zde shrnout některé základní a důležité informace a poznatky, jak soukromé, obecné tak i odborné. Jako třeba historii, která nám ukazuje cestu kam jít, kde už jsme byli a kam raději nevkročit. Hlavní částí byla kapitola Incest, která se zabývá nejen sloužkou oběti, ale i pachatele a všech, kterých se tento problém společensky dotýká. Chtěla bych, aby moje práce posloužila jako vodítko, pro ty, které tato aktuální problematika zajímá a nebo ty kterých se přímo týká.

Ve své práci se věnuji obětem rodinného sexuálního zneužívání, ale i pachatelům a zmapování a chápání celé situace v její komplexnosti a vážnosti. Měla jsem hned několik důvodů vybrat si toto téma, a to proto, že jsem se setkala s dětmi a převážně dívkami, které potkala tato nesnadná životní zkušenost. Také jsem byla přítomna u několika soudů a výslechů a vůbec celého procesu, který nastane potom, co se toto nejstřeženější tajemství dostane na povrch. Je to tak nekonečný kolotoč, kde sekundární viktimizace je zřejmá a stažení výpovědí, je na denním pořádku. Samozřejmě, že i když se snažím vše psát a vypracovávat, co neobjektivněji, je to pořád pohled pouze jediného člověka a ten je svým způsobem stále subjektivní. Přesto si myslím, že to má svůj smysl v tom, aby si okolí neustále uvědomovalo, že tyto věci se dějí a ne málo a stále skrytě a právě v tom je jejich neuvěřitelná zlobnost a zrudnost a právě v tom je přínos mé práce, aby si díky ní lidé, kteří jí budou číst závažnost celé situace zase uvědomili.

Není jednoduché pracovat s oběťmi, ale každý zjištěný a pozitivně, vůči dítěti vyřešený případ, je malé vítězství.

Proto jsem si vybrala toto téma, aby si lidé uvědomili, že je ho třeba řešit a nenechávat sexuální zneužívání dětí ve společenské škatulce „TABU“.

2. HISTORIE

V této kapitole bych se chtěla věnovat trestně-právní otázce sexuálního zneužívání dětí v naší historii až do současnosti. Myslím si, že je to poměrně důležitá složka, na kterou by se nemělo zapomínat, protože nám udává hranice a mantinely v tom, co je trestné a co už ne. Také určuje charakter národa a jeho postoj k problémům jako takovým.

2.1 Historie sexuálního zneužívání v ČR

Už od počátku se lidé chránili navzájem. Nejchráněnější byly děti; chlapci, protože udržovali linii rodu a dívky proto, aby tato linie mohla fyzicky a mentálně pokračovat ve svém samostatném vývoji. Nejinak je tomu i dnes, i když v trochu jiném měřítku (Weiss, 2005).

Ze začátku byl trestný pohlavní styk s nezralým jedincem, a to i v případě jeho souhlasu, zatímco styk se zralým jedincem nikoli. Věk zde ale nehrál žádnou roli. Například Kateřina z Ludanic, která se vdávala za Petra Voka již ve třinácti letech.

Teprve asi v posledních 250 letech dochází postupně k legislativnímu vymezení věkové hranice, stanovící sexuální styk za trestný. I tak byly tyto hranice nízké mezi 10 až 12 lety. Nejdříve se tyto hranice týkaly pouze styku děvčaty, později se vztahovaly i na heterosexuální styk s chlapci. Homosexuální styk byly trestný bez ohledu věku (Weiss, 2005).

„Již v období Rakousko-Uherské monarchie obsahoval Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích, Císařský patent ze dne 27. května 1852 č. 117 ř.z., platný i v zemích Koruny české, ve své 14. hlavě nazvané O násilném smilstvu, zprznění a jiných těžkých případech smilstva. Šlo o násilné smilstvo, zprznění a čtyři další zločiny smilstva označované jako zločiny proti přirozenosti, zprznění krve, svedení ke smilstvu a kuplířství vzhledem k osobě nevinné“ (Weiss, 2005, str. 31-32).

Skutkovou podstatou uvedenou v § 128 (označovanou jako zprznění) bychom mohli přirovnat k dnešní skutkové podstatě trestného činu pohlavního zneužívání v § 242 Trestního zákona (trestného činu pohlavního zneužívání spáchaného jiným způsobem než souloží). Rozdíl je, že tehdy tvořil hranici trestně-právní ochrany dětí čtrnáctý rok věku dítěte. Rozsah trestní sazby se pohyboval podle okolností od jednoho do dvacet let těžkého žaláře (Weiss, 2005).

„Ustanovení § 125 o násilném smilstvu, lze přirovnat k dnešnímu trestnému činu znásilnění podle § 241 trestního zákona. Tehdy byl rozsah trestní sazby od pěti do dvaceti let těžkého žaláře, případně na doživotí. Podle § 127 – „mimomanželské souložení, předsevzaté s osobou ženskou, která nedokonala čtrnáctý rok věku svého, pokládáno též za smilstvo násilné.“ Se stejným trestním postihem“ (Weiss, 2005, str. 32).

Tento zákon platil až do 31.12. 1949 na celém území Československa. Potom byl nahrazen trestním zákonem č. 86/1950 Sb. Nově zákon zformuloval a navýšil trestně-právní ochranu o jeden rok, ale vnitřní konstrukce skutkových podstat a filozofii postihu zanechal. Až v roce 1992 byl tento zákon zrušen nahrazen souborem zákonů, které obsahuje osmá hlava trestního zákona a to díky znovuvytvoření Ústavy a nástupu demokracie v naší zemi. Podle statistiky Ministerstva spravedlnosti ČR o počtu odsouzených svědčí o relativně nízkém počtu odsouzených pro tuto trestnou činnost v porovnání s jinými formami trestné činnosti (Weiss, 2005).

„Postupně od 19. století vzrůstá senzitivita vůči násilí, vůči sexuálnímu obzvláště, jak je nejlépe patrné z trestních řádů současné společnosti. Snad právě proto se dnešní sexuologie přiklání k požadavku, aby byl sexuální styk přenesen z temnot ložnice na světlo veřejnosti a tím byla odstraněna přežívající dvojí morálka intimní sféry, která může být příčinou společnostími neakceptovatelných sexuálních praktik.“ (Vaníčková, 1997, str.29)

Myslím si, že jsme na tom oproti jiným zemím světa celkem dobře. Stále to však nestačí k tomu, abychom se mohli postavit za argument toho, že je vše dobře ošetřeno a že jsou naše děti dobře chráněny. Naše legislativa kolikrát řeší mnohem méně závažné prohřešky daleko razantněji. Tady jsou sepsány paragrafy ČR, které by měly ochraňovat děti a mladé lidi před „nejstřeženějším tajemstvím“, ale bohužel ne vždy se to podaří.

Tyto zákony a předpisy jsou vyjmuty z Trestního zákoníku 2010 a jsou jen malou ukázkou toho, jak je u nás uzákoněna ochrana obětí CAN a CSA.

Hlava III. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

§185, §187, §188

Hlava IV. Trestné činy proti rodině a dětem

§198, §199, §202

§ 185 Znásilnění

- (1) Kdo jinému násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1.
 - a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží,
 - b) na dítěti, nebo
 - c) se zbraní.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším **patnácti** let,
 - b) spáchá-li takový čin na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo na jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo
 - c) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.
- (4) odnětím svobody na deset až **osmnáct** let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.
- (5) Příprava je trestná.

§ 187 Pohlavní zneužití

- (1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.
- (4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.
- (5) Příprava je trestná.

§ 188 Soulož mezi příbuznými

Kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

§ 198 Týrání svěřené osoby

- (1) Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jed rok až pět let.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
 - c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
 - d) páchá-li takový čin po delší dobu.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem v odstavci 1
 - a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
 - b) smrt.

§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

- (1) kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
 - b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
 - c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
 - d) páchá-li takový čin po delší dobu.
- (3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1
 - a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo
 - b) smrt.

§ 202 Svádění k pohlavnímu styku

- (1) Kdo nabídne, slíbí nebo poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítěte, pohlavní sebeukájení dítěte nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního uspokojení úplatu, výhodu nebo prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci v1 na dítěti mladším **patnácti** let,
 - b) spáchá-li takový čin ze zavrženíhodné pohnutky,
 - c) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu, nebo
 - d) spáchá-li takový čin opakovaně.

2. 2 Historie sexuálního zneužívání ve světě

Pojetí normality sexuálního chování se historicky i územně výrazně liší. To má za následek to, že na sexualitu se reaguje v různých částech země jinak. To co nám přijde zhůvěřilé jinde považují za naprosto normální. To samé ale platí i pro děti, které v té určité zemi dospívají. Pokud je určitá norma považována za „normální“, byť jinému národu ne, je pravděpodobné že dítě v této společnosti vyrůstající nebude mít žádnou psychickou ani fyzickou újmu, ať už trvalou nebo momentální. Až ve chvíli, kdy se určitý akt začne vymykat morálnímu (psanému i nepsanému) kodexu toho určitého etnika, můžeme hovořit o formě zneužívání.

„První historický důkaz o zákazu incestu najdeme v Chammurabiho zákoníku (1700 před Kristem). Zákon prikazoval, aby muž, který počne dítě se svou dcerou, byl hozen za brány města. Zákaz incestu pod hrozbou vyloučení ze společenství obsahuje i Třetí kniha Mojžíšova (cca 1300 př. Kr.), kde se můžeme dočíst: „Nikdo se nepřiblíží k některé ze svých blízkých příbuzných, aby odkryl její nahotu“ (Lev. 18:6). Po výčtu snad všech příbuzenských kombinací následuje důrazné upozornění: „každý, kdo se dopustí kterékoli z těchto ohavností, bude vyobcován ze společenství svého lidu“ (Lev. 18:29).“ (Weiss, 2000, str. 82).

O tom svědčí například zvyky kmene Kukuku z Nové Guineye, u kterého je povinně prováděna rituálně felace dospělých mužů adolescentními a preadolescentními chlapci. Tímto způsobem polykání semene dospělých mužů, se symbolicky zvyšuje maskulinita dospívajících (Weiss 2005).

U některých dynastií starého Egypta byl po generace povolován sňatek faraona pouze s jeho vlastní sestrou, rovněž čtrnáct generací vládnoucího rodu Inků se ženilo pouze s vlastními sestrami. U některých národů v Pacifiku je za incest považován styk dcery s bratrem matky, ale ne už s vlastním otcem. Židé před Mojžíšem připouštěli sňatek mezi sourozenci téhož otce, ne však matky. Buddhismus na druhé straně zakazuje pohlavní styky mezi příbuznými až do šesté generace atd. Jiná náboženství, například Tantrismus, incestní styky povolovala v rámci určitých rituálů, i když za normálních okolností byly nepřístupné. Ve většině zemí našeho kulturního okruhu je sexuální kontakt s příbuznými trestán a incestuózní tabu je považováno za jednu ze základních norem sexuálního chování.

U středoindického kmene Laptšů je obvyklý sexuální styk dospělých mužů s dívkami od šesti let a to bez jakýchkoli zjevných negativních následků na další psychický vývoj těchto dívek.

Z historického hlediska je prodloužení věku sexuální nedotknutelnosti dítěte dospělým poměrně nedávným jevem. Snaha o zachování představy „dětské čistoty“ a snaha o ochranu dítěte, je zároveň spojená s ochranou dospělého před erotickou apetencí vůči dítěti. Porušení tabu je dodnes spojeno s extrémním společenským zavržením pachatelů (Weiss, 2005).

Zákonná opatření týkajícího se minimálního věku, od kterého není sexuální styk zakázán a trestný, se objevují až v posledních dvou stech až tři sta letech. S výjimkou Anglie, Walesu a některých městských států v severní Itálii nebyla minimální věková hranice zavedena dříve než na přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Tyto hranice byly stanoveny příliš nízké, zpravidla mezi desátým a dvanáctým rokem věku. Ve dvacátých letech tohoto století byl stále věkový limit ve většině evropských zemí dvanáct nebo třináct let. Ke zvýšení limitu došlo až v padesátých a sedmdesátých letech dvacátého století. V Jihoafrické republice byl věkový limit zvýšen ze sedmi na šestnáct let a to teprve až v roce 1988 (Weiss, 2005).

V USA je tato problematika legislativně řešena velmi zvláště. Je řešena tak, že každý stát má své vlastní zákony a vše záleží pouze na tom určitém státu. Minimální hranice je kolem 14 let a nejvyšší kolem 18 let věku. Zvláštností amerického systému je stanovení různých věkových limitů pro různé sexuální praktiky (vaginální, anální, orální sexuální styk, společná masturbace atd.). Dalším legislativní podmínkou pro legální sexuální styk, je i věkový rozdíl obou partnerů, pokud je příliš veliký, může to být klasifikováno jako trestný čin. V některých státech tedy spadají do statistiky sexuálního zneužití dívky, které by byly v naprosté většině států světa, již chráněny zákonem nebyly. Podle této statistiky byly zneužity tři čtvrtiny českých adolescentek, protože podle výzkumu mělo první sexuální styk 74% z nich.

V Rusku je to podle mě ještě absurdnější proto, že vzhledem k velkým kulturním rozdílům různých národů. Pohlavní zneužití zákonem velmi prozíravě definováno jako styk s „nezralou osobou“, bez bližšího věkového určení (Weiss, 2005).

Když se podíváme na výňatky z Bible a Talmudu, najdeme tam odkazy na ochranu i povolení intimního vztahu. Talmud: *„Dívka od tří let a jednoho dne může být s dovolením otce pohlavním tykem zasnoubena. Když nastávající ženich dívku po jejích třech letech připravil o panenství, mohl svůj nárok na ni prokázat i právně peněžně, tedy mohl si nevěstu vyplatit. Bible: nedělej si chuť na ženu svého bližního, na dům, ani na jeho čeledína, dřívečku, voly, osly, zkrátka na všechno, co tvůj bližní má. Tím postavil ženu na úroveň věci, dobytka a majetku muže – bližního. Talmud sice doporučoval, aby se dívka vdávala mezi dvanáctým a třináctým rokem, ale mohla se vdávat i daleko dříve.“* (Täubner, 1996, str. 15)

Každopádně z našeho pohledu někdy až komické, smutné zákony a jejich extrémní užití působí disfunkčně. Zároveň zůstává faktem, že poměrně značná část dětí je v našich kulturních podmínkách pohlavnímu zneužívání jednorázově či opakovaně skutečně vystavena. Zneužití mívá nejednou až přímo dramatické následky pro další psychosexuální vývoj oběti.

Tato tabulka je jenom malou ukázkou toho, jaké jsou hranice pohlavní dospělosti ve světě i u nás.

Tabulka č. 1

Země	Žena + muž	Muž + muž	Žena + žena
Afganistan	18 + ženatí	Nelegální	Nelegální
Albánie	14	14	14
Arménie	16	16	16
Austrálie	16-17	16-17	16-17
Bahamy	16	18	18
Bolívie	14ž – 16m + ženatí	16	16
Botswana	16ž – 14m	Nelegální	Nelegální
Bulharsko	14	14	14
Kamerun	21 (18 je-li ženatý)	Nelegální	Nelegální
Chile	14	18	18
Čína	14-16	14-16	14-16
Cookovy ostrovy	16	nelegální	16
Egypt	18	nelegální	18
Estonsko	14	14	14
Etiopie	15	nelegální	Nelegální
Qatar	Musí být ženatí	nelegální	nelegální
Francie	15	15	15
Německo	14-16	14-16	14-16
Írán	Musí být ženatí	nelegální	Nelegální
Zimbabwe	12-16	nelegální	12-16
Vatikán	12	?	?
Slovensko	15	15	15
Madagaskar	21	21	21
Česká Republika	15	15	15

International HIV & AIDS charity (www.avert.org/age-of-consent.htm)

3. Kazuistika

Tato kazuistika je vytvořená z několika jiných použitých v literatuře, veřejných spisech a také založena na osobních zkušenostech lidí, s kterými jsem se setkala v osobním životě. Prohlašuji tedy, že jsem neporušila mlčenlivost a všechny osobní údaje byly změněny.

Matka

Jméno a příjmení: Alena H.

Rok narození: 1970 (41 let)

Bydliště: Praha

Vzdělání: středoškolské

Zaměstnání: Osobní asistentka

Nemoci a úrazy: alergička, jedna zlomenina dolní končetiny

Dcera

Jméno a příjmení: Romana H.

Rok narození: 1988 (23 let)

Bydliště: Praha

Vzdělání: základní

Zaměstnání: Studentka

Nemoci a úrazy: jako malá často nemocná, jedna zlomenina horní končetiny

Otec

Jméno a příjmení: Miloslav H.

Rok narození: 1968 (43 let)

Bydliště: Brno

Vzdělání: středoškolské

Zaměstnání: Manažer mezinárodního obchodu

Nemoci a úrazy: jedna vážná autonehoda

Nevlastní matka

Jméno a příjmení: Kristýna H.

Rok narození: 1976 (34 let)

Bydliště: Brno

Vzdělání: vysokoškolské

Zaměstnání: Dětská psycholožka

Nemoci a úrazy: alergička, dvakrát císařský řez, problém se spracováním vápníku

Nevlastní sestra

Jména a příjmení: Božena H

Rok narození: 1999 (12 let)

Bydliště: Brno

Vzdělání: žádné

Nemoci a úrazy: jednou prodělaná borelióza

Nevlastní sestra

Jméno a příjmení: Markéta H.

Rok narození: 2001 (10 let)

Bydliště: Brno

Vzdělání: žádné

Nemoci a úrazy: běžné dětské nemoci

Matka Alena žila s dcerou Romanou, která jí byla svěřena do péče po rozvodu v roce 1992. V roce 1998 požádal otec poprvé o možnost dceru vídat, jako důvod uvedl soudní zvýšení alimentů s tím, že nechce platit „na něco, co ani nezná“. Soud rozhodl pozitivně v případě zvýšení alimentů i návštěv otce dcery, po prošetření sociálních prostředí a psychologických posudků byly návštěvy z opatrnosti určeny nejdříve na šest a později na osm hodin. To z toho důvodu, že v posudcích byla osobnost otce narušená paranoiou, agresí a psychopatií a velmi pozitivně se projevoval v oblastech komunikace, manipulace a ovlivnitelností jeho osobou na jiné jedince, ale vzhledem k tomu, že nikdy nebyl trestán, nebyla na něj podána stížnost a jeho nynější žena, byť na něm velmi psychicky závislá a zmanipulovaná jeho osobou, se za něj zaručila z popudu toho, že její profese je dětská

psycholožka, byly návštěvy povoleny. Navíc nebyl žádný zákonný prostředek, jak stýkání otce s dcerou zakázat a bránit mu tak v jeho svobodných právech.

Poprvé se s otcem viděli březnu roku 1999. Návštěvy probíhaly vesměs v pořádku, bez podezřelého chování či jednání. Bez větších problémů probíhaly do roku 2001, kdy dceři Romaně zemřela matka při autonehodě. Matka v té době nebyla vdaná a babička se vzhledem k věku, nemocem a nedostatečným finančním prostředkům nemohla dostatečně o Romanu postarat a tím jí nedostala do péče. Tudíž bylo požádáno otcem Miloslavem o svěření do péče. S podmínkou ambulantní péče u psychologa a docházení na OSPOD a krizové centrum byla Romana otci svěřena do péče.

Vytvořila se tím nová rodinná struktura, v podstatě neznámá matka, která vždy hájila a hájí zájmy o průměrně deset let mladších nevlastních sester. S otcem si zpočátku velmi dobře rozuměli, často se mu svěřovala s tím, co ji trápí, co ji čeká ve škole, jaké má sny nebo třeba, která kamarádka jí zklamala, protože k němu měla blíž než k nevlastní matce. Jedné sestře byly tři roky a druhá byla na cestě a měla se brzy narodit, nevlastní matka měla velmi mnoho práce se setrou a i se sebou a tak za ní večer začal chodit otec do pokoje, aby jí uložil, povídali si, četli si a někdy jen tak seděli nebo leželi vedle sebe a bavili se o tom na co matka neměla čas a sestra rozum.

I když to Romaně někdy přišlo zvláštní, byla ráda, že k ní po traumatickém zážitku s matkou, někdo něco cítí a má jí rád. V té době se cítila ještě v bezpečí.

Ve chvíli kdy se narodila malá sestřička, spala s ní matka sama v ložnici, druhá sestřička v dětském pokoji a Romana v jiném, upravený už pro její školní nároky a soukromí s tím, že malá sestřička bude bydlet se starší. Otec měl spát v obýváku dokud bude manželka potřebovat.

Chodil za Romanou do pokoje jako dřív, aby si povídali a někdy v tu dobu se jí začal dotýkat na prsou, bylo jí to divné, ale nechala to být, protože to byl jediný člověk, kterého měla. Po pár dnech jí začal otec osahávat i na genitáliích a celém těle a po ní chtěl to samé. Romana nikdy ještě neměla kluka, natož, aby měla ve svých necelých čtrnácti letech partnera. Nevěděla, co se děje, co má dělat, jestli je to dobře nebo špatně a jen tajně doufala, že je to normální a dělají to všechny holčičky s tatínky. Měla strach a zároveň byla zvědavá. Jednou jí dráždil pohlavní orgány a přitom onanoval a tvrdil „podívej, co si udělala“, když jí položil ruku na svůj úd, lekla se a ruku odtrhla, celá se chvěla, jako v elektřině, nechtěla, aby jí to dělal, ale nechtěla, aby přestal, byla celá zmatená. Druhý den ve škole celý den probřečela a svedla to před paní učitelkou na to, že jí sestra doma rozbila vázu po mamince.

Nevěděla, co se sebou. Byla u cizí maminky, která má spoustu práce se sestřičkami, nevěděla, co vlastně přesně dělá, má tatínka ráda, navíc je na něm citově i ekonomicky závislá a ve výsledku si nebyla jistá, zda si za to nemůže sama. V létě byla u babičky a jen tak mezi řečí jí naznačila, co se děje. Babička začala nekontrolovatelně plakat, že to není možné a není to pravda a ať si nevymýšlí a že pokud se to opravdu stalo, tak hned zavolá policii a té všechno musí říct. Romana se velmi vyděsila, nečekala tak silný útok. Všechno popřela a babička se uklidnila. Nakonec jí řekla : „ Co se v rodině uvaří, to se tam má i sníst a netahat to ven“.

Už se o tom nikomu nezmínila, otec již spal s maminkou v ložnici. Sice byly ataky méně časté, ale za to silnější a otec každým setkáním požadoval víc a víc, tvrdil Romaně:

„Když jsem si k tobě nemohl vybudovat otcovskou lásku, tak jsem prostě musel jinou.“ Navíc jí tvrdil, že maminka na něj nemá tolik času a že ona je jiná. Jednou se ho Romana zeptala, jestli sestřičky bude taky „učit“, jak on tvrdil. Odvětil, že nikoli, protože jsou oproti ní blondýnky s modrýma očima a vidí je vyrůstat. Romaně se velmi ulevilo, měla o sestry hrozný strach a i to byl důvod proč vše snášela. Hlavně, aby neublížil jim.

V létě před nástupem na střední školu, došlo na výletu (přes noc, kde nebyla maminka ani sestřičky) k první penetraci. Ta byla provedena pro jistotu ze zadu, aby se Romana nemohla bránit a otec použil i různé erotické pomůcky. To byl pro Romanu obrovský šok, ráno utekla a když jí otec našel, seděla na lavičce v blízké vesničce a pila tvrdý alkohol. S otcem udělali domluvu, že on neřekne, že pila a ona co se stalo. Od toho dne měla Romana relativní klid. Sem tam narážka nebo dotek, ale to bylo vše.

Na střední škole si Romana našla kolem listopadu přítele, který jí měl velmi rád a ona jeho, při prvotním vývoji poznal, co se stalo a děje u ní doma. Jejich vztah byl o to silnější a opravdu se milovali. Romana poznala, že fyzický intimní vztah může být i příjemný a pozitivní. Poprvé se opravdu zhroutila a uvědomila si do všech důsledků jaká zrudnost se jí až dosud děla. Samozřejmě se musel otec o vztahu dozvědět. Rozčílil se a dceři velmi vynadal a vztah zakázal, přestože nová maminka byla pro a nechápala otcovu reakci. Romana však věděla, proč je rozčilený. Další večer, když maminka spala, otec odešel k Romaně do pokoje a byl velmi brutální a agresivní, říkal jí, že si za to může sama, škrtil jí, aby nekřičela strachy nebo bolestí, to bylo už jedno. Používal své tělo i pomůcky, tak brutálně, že byla všude krev. Romana byla úplně na dně. Ráno si vymyslela, že předčasně dostala menstruaci.

Partner se jí snažil pomoci, že teď už to prostě musí říct, začali to postupně řešit a zjišťovat různé informace, jak celou situaci, co nejlépe řešit vůči všem stranám, sestřím, mamince, Romaně i partnerovi. Otec jí za dva týdny zneužil znova a to mu bylo osudné, protože s ním otěhotněla, což potvrdilo vyšetření u gynekologa. Romana si nechala dítě vzít a otec šel do vězení. Romana byla umístěna na jeden a půl roku do dětského domova. Když se celá situace vyřešila a uklidnila. Požádala o svěření do péče nevlastní matce, která jí přijala zpátky i s přítelem, který jí byl celou dobu oporou. Celá rodina i s partnerem dochází k psychologovi a na terapie. Romana i rodina má celkem reálnou šanci žít plnohodnotný život a s celou situací se srovnat, jak každý umí a dokáže nejlépe. Otázka vyrovnání se s faktem aktu zneužití je mizivá.

4. INCEST

Tato kapitola je důležitá to proto, že nám umožňuje některé věci pochopit a odhalit problematiku rodin a rodičů, kde se děje zneužívání dětí i v jiných částech práce byla tato problematika částečně popsána ať nepřímo nebo cíleně. Půjde nám o identifikaci chování nezneužívaného a zneužívajícího rodiče. Tato situace většinou nastává pokud je dítě zneužíváno jedním z rodičů v úplné popřípadě rozvedené rodině nebo pokud pachatel v podobě bratra otce či matky nebo dědeček bydlí ve stejné domácnosti jako oběť. Incest je sexuální vztah mezi blízkými příbuznými. Incest je a byl ve většině kultur považován za tabu a byl zakázán. Přesné chápání tohoto termínu je v různých kulturách různá, ale vždy zavrženíhodná.

4.1 Rodina

Nejdříve bych chtěla definovat termín rodiny, jako specifické sociální skupiny. *„Rodina je skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků (sňatek, adopce). Nukleární rodina je dvougenerační; rozšířená rodina zahrnuje více než dvě generace. Orientační rodina je rodina, do které se člověk narodí. Prokreační rodina je rodina, kterou člověk založí sňatkem nebo tím, že má děti. Rodina je konzervativní instituce.“* (Matoušek, 2003, str. 187)

„Sexuální zneužití dítěte osobou, která má vůči němu rodičovskou roli, patří mezi klinicky nejzávažnější formy sexuálního zneužívání dětí. Narušení incestního zákazu má za následek rozpad rodinných struktur. Ve většině případů jsou rodinné struktury narušené dříve než k incestnímu vztahu dojde. Sexuální zneužívání dítěte v rodině je tedy spíše symptomem než příčinou disfunkčních vztahů. Důležitou patologií a nevyrovnaností vztahů v rodině, psychických, emočních, fyzických a traumatizujících dětí, je v jejich kvalitě a otevřenosti mezi dětmi a rodiči.“ (Weiss, 2005, str. 98-99)

Rodiče, kteří se dopouštějí týrání a zneužívání, si neuvědomují, že by se mohli chovat jinak. U jiných týrajících a zneužívajících rodičů je problém hlubší. Mnoho z nich bylo v dětství rovněž vystaveno týrání. Někdy tyto rodiče usoudí, že si jejich děti „zaslouží“ týrání nebo zneužívání, právě tak jako si ho „zasloužili“ oni, když byli dětmi. Stejně pohnutky mívají

rodiče, kteří se dopouštějí emocionálního týrání. Protože se tito rodiče cítili jako děti málo milováni, přejí si, aby jim to jejich děti nahradily. (Mufsonová, 1996)

Základní funkcí rodiny je poskytování bezpečí jejím členům. Vztah mezi dítětem rodičem je důležitou lidskou složkou. Základní funkcí raných vztahů je poskytování fyzického a emočního uspokojení, které je podmíněno ochranou před vnitřním a vnějším ohrožením. Vazbové chování u dítěte zahrnuje vyhledávání tělesné blízkosti rodiče, emoční projevy ve formě pláče, křiku, usmívání, orientování se v prostoru a věšení se, držení se prvního objektu, který rozezná. Vazbové chování dítěte vyvolává na jedné straně rodiče specifickou odpověď, která má za cíl odstranění ohrožení a poskytnutí bezpečí. Na druhé straně reakce matky na úzkostné projevy dítěte mohou být odmítavé. V tomto případě se dítě naučí nedávat svoje negativní emoce najevo. Dítě ví, že matka je bude „mít ráda“ jen, když bude „hodné“. Matky na projevy úzkosti dítěte nejsou dostatečně reaktivní. Znamená to, že matka na projevenou úzkost dítěte odpovídá jen občas, pokud má „dobrou náladu“. Pokud je rodič osobou, která je zdrojem bezpečí i nebezpečí (ohrožení), kam patří právě děti týrané a zneužívané, kde je dítě nuceno podřídit se jeho autoritě a zároveň své vlastní závislosti na něm. Rodinný systém, ve kterém dochází k systematické traumatizaci jednoho nebo více dětí, se vyznačuje specifickými charakteristikami. (Weiss, 2005)

Jednou z těchto specifických charakteristik je takzvaná cykličnost jevu, nebo-li týrání a zneužívání. Je to velmi zajímavý a zároveň nebezpečný jev, kterého jsme se již lehce dotkli. Chtěla bych popsat cykličnost týrání a zneužívání z pohledu Arnona Bentovima.

„Cykličnost násilí – mezigenerační přenos násilí - Čím větší stupně násilí se rodiče dopouštějí na svých dětech, tím hrubější jsou tyto děti k sourozencům. Čím více jsou manželé hrubí na manželky, tím hrubější je manželka na své děti. Násilí prožité v dětství a mající formu „neškodného“ zneužívání se opakuje o generaci později. Míra následného násilí závisí na intenzitě a délce týrání a zneužívání. V oboru rodinného násilí existuje několik vysvětlení, která byla zformulována na základě empirických oznaků. Vysvětlení jsou zaměřena na jedince – vysvětlení psychopatologická, na společenský kontext – vysvětlení sociálně – kulturní a ekologická, nebo se jedná o vysvětlení interakční, přesněji sociálněinterakční.“ (Bentovim, 1998, str.25)

Vnitřní struktura vztahů mezi dětmi a rodiči je odrazem sociální izolace a minimální společenské kontroly rodiny. Členové rodiny nemívají mnoho přátel a vyhýbají se extrafamiliárním sociálním kontaktům. Děti bývají svými rodiči odrazovány od navazování vztahů s vrstevníky. Systematický kontakt s vnějším světem obvykle zprostředkuje zneužívající rodič. Ten tuto výlučnou roli využívá k posilování závislosti ostatních členů

rodiny na něm a upevňuje své pozice v rodině. Strach z autority, které oběť popřípadě členové mají je další charakteristikou. Každý, kdo disponuje nějakou mocí, včetně úřední, je členy rodiny vnímán jako ohrožující element. Do nedůvěřivého postoje k institucím, mezi které patří nejen odbory sociální péče či policie, ale i lékařské, psychologické či pedagogické autority, se promítá strach z následků odhalení incestního vztahu v rodině.

Deficit empatie je v různé míře přítomen u všech členů rodiny s incestem. U zneužívajícího rodiče se však projevuje dříve, než u obětí. Jeho omezená schopnost porozumění myšlenkovým pochodům a emocím ostatních členů rodiny má za následek popření jejich potřeb a přání. Základním rysem komunikace v incestních rodinách je respektování práva silnějšího. Neverbální komunikace má často významnější roli, než komunikace verbální. Odmítání verbální komunikace je ostatně obvyklým nástrojem ovládnutí rodiny.

V rodinách s incestem dochází k systematickému narušování tělesných a emočních hranic členů rodiny. Ignorování tělesných hranic může mít podobu přivlastňování osobních věcí, narušování tělesné intimity při koupání či oblékání, nebo vynucování si tělesného kontaktu. Tělesné hranice jsou narušeny pokaždé, kdy zneužívající rodič zneužije svoji moc k nepatřičnému pozorování nebo dotýkání se jiného člena rodiny.

Vztah mezi dítětem a dospělým se obrací směrem k uspokojení potřeb dospělého, který se na dítěti může stát závislým. Dítě se tak v jeho chápání stává odpovědným za jeho emoční pohodu, součástí které je i sexuální uspokojení. Zatímco si rodič prostřednictvím dítěte své potřeby plně uspokojuje, potřeby dítěte jsou minimalizovány a stávají se neuznanými. Součástí jednání mezi členy rodiny jsou různé formy násilí, včetně psychického a fyzického. (Weiss, 2005)

4.1.1 Nezneužívající rodič

První podle některých odborníků, charakteristikou nezneužívajících rodičů je chronické selhání v poskytování bezpečí dítěti. Z klinické zkušenosti vyplývá, že kvalita vazby mezi zneužívaným dítětem a nezneužívajícím rodičem je v případě incestních rodin buď vyhýbavá nebo dezorganizovaná. V této pozici se většinou ocitnou matky oběti. Fyzická nepřítomnost je pravděpodobná, tudíž se dá předem předpokládat a předpovědět. Nejčastěji má podobu pozdně večerních nebo nočních směn. Nezneužívající rodič může být pro dítě nedostupný i pokud je fyzicky v domě či bytě přítomen. V takových případech si prvních evidentních projevů sexuálního svádění dítěte zneužívajícím rodičem nevšímá a chová se jako by nebyl přítomen. Sexuálnímu zneužívání dítěte tedy neklade žádnou hráz již při jeho začátku.

Část matek v incestních rodinách ve vztahu k manželovi zaujímá výrazně submisivní roli. Podrobenost některých matek je tak daleko, že se sexuálního zneužívání dětí přímo účastní.

Emoční nezralost těchto mužů je předurčuje k tomu, že si hledají k uspokojení svých sexuálních potřeb stejně nezralý a nezávislý objekt, jako jsou oni sami.

Jednání nezneužívajících rodičů vyplývá z jejich zkušeností, je velmi časté, že se v jejich anamnéze vyskytne zkušenost se sexuálním zneužitím v dětství. Podle některých odborníků je mezi nezneužívajícími matkami 30 – 40% podíl těch, co byly v dětství zneužívané v rodině (Weiss, 2005)

Trauma se promítá do všech sfér života obětí mezilidských, partnerských vztahů, do mateřství a výchovy dětí. Popřípadné znovuprožití zkušenosti na vlastních dětech poskytuje takovými ženám zřejmě příležitost získat ztracenou kontrolu nad vlastním traumatem.

Vytěsněná osobní zkušenost tak může být zpětným a dalším trápením v podobě sexuálního zneužívání vlastních dětí partnerem matky. Identifikace s agresorem týranému nebo sexuálně zneužívanému dítěti umožňuje získat subjektivní kontrolu nad vnější agresí. U matek, které byly v dětství traumatizované svými otci, se tato obrana může projevit například tím, že se snaže identifikují se svým agresivním partnerem, než s viktimizovaným dítětem. (Weiss, 2005)

Tabulka č.2

Zneužitě dítě	Nezneužívající rodič
Hněv	Zrada
Zrada	Hněv
Opuštěnost	Vina a výčitky
Špinavost	Bezmoc
Vina a výčitky	Žárlivost
Deprese	Ponížení
Bezmoc	Deprese
Úzkost	Strach (ze ztráty finančního zajištění)
Pocit „vlastní zkaženosti“	Úzkost

Pöthe, 1999, str.60

Jednání a chování těchto rodičů nebo jejich příbuzných vede k takovému rozpadu rodinných vztahů, že je velmi těžké nejen odpustit, ale i navázat nový druh vztahu a komunikace. Nezneužívající rodič většinou danou skutečnost kategoricky odmítne v rámci své vlastní ochrany, strachu a popřípadné závislosti na pachateli. Je mu velmi ublíženo a je traumatizován a může mít strach z napadení sám sebe či jiných dětí a ví jak složité a bolestivé je další systematické a zdlouhavé šetření. Nezneužívající rodič to řeší většinou, buď prostým zamítnutím situace, odříznutím pachatele za podmínky, že se žádná informace nedostane z okruhu úzké rodiny anebo úplným odstěhováním nebo vyloučením pachatele a následnou anonymní terapií v jiném městě. Snad třetí varianta je nejpříjemnější variantou řešení pro rodinu, která nechce nebo nemůže situaci řešit oficiální cestou, i když jsou ze zákona povinni, víme, že jich je nahlášených jen velmi málo. Nemůžeme je soudit, protože věci nejsou černobílé a v budoucnu nám snad pomůže vyšší gramotnost občanů v této oblasti.

4.1.2 Zneužívající rodič

Nejde jen tak říct „ty jsi a ty nejsi pachatel“. Je velmi těžké odlišit zneužívající rodiče od ostatních lidí ve společnosti. Dost často z mé vlastní zkušenosti se rodiče realizují v zaměstnání na vysoké nebo vyšší pozici, jsou zajištěni i finančně a dítěti navenek nic nechybí, proto je takové případy mnohem těžší odhalit. Mají velmi podobnou společenskou úroveň, vzdělání, zaměstnání, etnický původ, náboženství a inteligenci jako zbytek populace. *„Základní odlišnost u těchto pachatelů netkví v demografických ukazatelích, ale ve způsobech jakými dosahují uspokojení svých emočních potřeb a jakými se vyrovnávají s psychickým stresem.“* (Weiss, 2005). Pachatele můžeme svým způsobem od sebe odlišit podle jejich vlastních charakteristik do několika skupin.

První jsou pachatelé fixovaní na svou oběť. Ke skupině fixovaných jedinců patří ti, u kterých jsou primárním sexuálním objektem děti. Děti zůstávají jejich objektem i v případě, že se ožení. Sexuální zneužívání dítěte je výsledkem jejich primární sexuální orientace a snadného přístupu k vlastním dětem. U fixovaných jedinců je častější zneužívání chlapců. V souvislosti s touto skupinou osob byly popsány případy, kdy muž založil manželství za účelem početí dítěte. Dítě pak sloužilo jako dostupný a neomezený zdroj jeho sexuálního uspokojování.

Druhou skupinou osob sexuálně zneužívající děti jsou lidé, kteří jsou primárně sexuálně orientovaní na své vrstevníky. Po prvních sexuálních zkušenostech v adolescenci tito jedinci vstupují do náročného světa dospělých, kde se uspokojení jejich potřeb značně komplikuje. Opakovaná selhání a debakly s dospělými je vedou k návratu v podobě sexuálních zážitků s méně náročnými jedinci, tudíž méně konfliktními ve vztazích. Na rozdíl od skupiny fixovaných jedinců, kteří se s dětmi snaží identifikovat a přejít si být jako ony, regredovaní jedinci berou děti jako své dospělé partnery a udělují jim pseudodospělou roli. U většiny těchto zneužití je to určitá manifestace nevyřešeného konfliktu a neuspokojení s „normální“ partnerkou.

Zneužívající rodiče často sami sebe vnímají jako oběti vnějších nepřejících okolností. Ve fantaziích zneužívajících rodičů děti často vystupují jako symboly jejich vlastní závislosti a nezralosti. Reálný vztah s dítětem jim umožňuje vytvořit symbiózu, v rámci které může očekávat uspokojení nenaplněných přání a napravení svých narcistických zranění. Uspokojení svých emočních potřeb zneužívající rodič dosahuje prostřednictvím sexu a kompletního emočního navázání s dítětem. Zneužívajícímu rodiči se v intimním vztahu s dítětem dostává významnější role než jakou zažil nebo zažívá v jiných vztazích. Vynucená pozornost a zájem

sexualizovaného dítěte může být kompenzací za odmítání partnerem. Jindy slouží jako skrytá nebo otevřená msta za jeho „zradu“. Tím co je pro zneužívajícího rodiče důležité je jeho zneužití vlastní moci vůči dítěti. Čím méně je zneužívající rodič asertivní na veřejnosti, tím mocnější je ve svém soukromí. Pachatel se většinou dopředu pojistí (díky tomu že je vnitřně nejistý) tím, že si vybere již předem závislého partnera, který se stane dříve nebo později submisivní i vůči jeho agresivitě a násilí.

Dalším faktorem je neschopnost pachatele sžít se s potřebami dítěte. Neschopnost vnímat myšlenky a pocity dítěte má za následek, že zneužívající rodiče přisuzují nereálná očekávání a emoce, které mají opačný smysl a kvalitu, než pocity které zažívají ve skutečnosti. Ve studii která proběhla v Praze, se zjistilo, že většina ze zneužívajících otců se domnívá, že dítěti se sexuální zneužívání líbí a že si je samo přeje. Jenže jejich názor byl v rozporu s výsledky zneužívaných dětí. Některé děti pokud nemají ze začátku z pachatele extrémní strach, protože je to např.: jejich příbuzný, kterého mají rádi nebo si plně neuvědomují, co se děje, ale ví, že je to špatně a dají svůj nesouhlas najevo okamžitě. Jenže jasné projevy nesouhlasu nebo odporu nejsou zneužívajícím rodičem brány, jako pocity nesouhlasu, ale jsou jim chápány a interpretovány zcela opačně. Ať má toto ignorování pocitů vědomí či nevědomí základ, je jasné že to určitým způsobem, alespoň podle mě, chrání pachatele před jeho vlastními výčitkami a do určité míry sám sobě své činy ospravedlňuje.

Poslední skupinou pachatelů. Které tu charakterizují, jsou ti, kteří jsou přesvědčeni, že mají určitá privilegia, že role muže a otce v rodině je „posvátná“ a nedotknutelná a ta je předurčuje k zvláštním právům. Jedním z nich je přivlastňování si členů rodiny. Rodiče které své děti zneužívají, jsou si dost podobní s rodiči, kteří je traumatizují jinými způsoby. Dost často můžeme v anamnéze takovýchto rodičů najít nějakou traumatizující událost v dětství, jako např.: úmrtí v rodině, ztráta rodiče, emoční či jiné zanedbávání. (Weiss, 2005)

„Emocionálně reaktivní typ je velmi častý. Zpravidla jde o člověka s nižším vzděláním, který se vyznačuje zvýšenou impulzivitou a sníženou mírou volních vlastností. Vypadá jako by byl stále připraven k agresivní reakci, jeho vznětlivost je nevladatelná. Není schopen ovládat emoce a kontrolovat své chování. Projevy násilí nejsou selektivní, násilí používá vůči komukoli, nerozlišuje, zda je to v práci či doma, zda je osoba, na kterou útočí silnější nebo slabší, dospělá nebo dítě. Tento typ násilníka je velmi nebezpečný, neboť zcela ztrácí kontrolu nad svými reakcemi. Pro partnerský život je nezpůsobilý, protože většinou potřebuje mít partnerku podřízenou, aby jí mohl ovládat.“ (Bednářová, 2009, str. 24)

S takovými pachateli se setkává laická i odborná veřejnost velice často, je to nepřijemné a je nutné s těmito lidmi pracovat, ale když to řekneme velmi lidově, ten člověk je

pouze jednoduchý, agresivní a situace v rodině je přinejmenším politování hodná, ale když upustíme od toho laického smýšlení, je věc velmi vážná a měla by se za každých okolností řešit.

Druhý typ pachatele který je nám nabízen, popisuje kniha Bednářové takto:

„Instrumentální typ násilníka je často člověk s vyšším vzděláním, kterého oběti popisují jako muže „dvou tváří“. Jeho agresivita je zaměřena výběrově, své jednání dovede podle potřeby ovládat. Násilí používá pouze proti partnerce nebo dalším členům domácnosti, zatímco v zaměstnání a nebo mezi přáteli bývá vyhledávaný a zábavný společník. Většinou je sebevědomí, jedná logicky a chladně racionálně, svoji oběť si vybírá. Má potřebu mít neomezenou moc a ovládat druhé lidi. Jakýkoli odpor nebo jiný názor považuje za útok proti sobě. Jeho cílem je ublížit, avšak navenek si zachovat tvář sympatického člověka, proto jedná takticky a promyšleně.“ (Bednářová, 2009, str. 24)

Chtěla bych vám ještě nabídnout náhled na procentuální porovnání pachatelů vůči obětem podle Witroca (Täubner, 1996, str. 44).

Tabulka č. 3

Náhodní známí	23,1%
Lidé, se kterými je pravidelný kontakt	34,1%
Blízcí přátelé, kamarádi nebo známí	11,4%
Otcové nebo muži žijící s dítětem v domácnosti	25,4%
Neznámí pachatelé	6,0%

Täubner, 1996

Během procesu sexuálního zneužívání dítěte v rodině využívá zneužívající rodič svoji autoritu k narušení jeho přirozených zábran a vytvoření zmatku v jeho získaných morálních normách a pravidlech. Největší zmatek v dítěti tvoří fakt studu, protože intimita byla vytvořena, tak aby se nám líbila, byla příjemná. Nikdo by nechtěl, aby zplození potomka, bylo něco velmi nepříjemného a traumatizujícího. Pokud dítě není napadeno pouze jednou a agresivně, ale postupně (porušováním intimity a zábran), tak se mu to může líbit, i když cítí, že

není vše zcela v pořádku. Je to přirozený akt života, na který dítě zatím nedokáže reagovat a v pozdějším stádiu vývoje incestního vztahu je již příliš pozdě a oběť (i když chápající situaci, již neschopna reagovat) je vlastně zajata ve svém vlastním bludišti pocitů. Není to schopna pochopit, přijmout a reagovat na ně tak, aby trauma nebylo prohlubováno a prodlužováno.

Ke konci této kapitoly bych chtěla jen poznamenat, že jen minimum pachatelů je skutečně odsouzeno za své činy, ale i kdyby bylo, není to takové odsouzení jaké připravili oni svým obětem.

4. 2 Dítě

Dítětem je myšlena každá lidská bytost do osmnáctého roku věku, alespoň u nás v České republice (od roku 1991). Jediná změna je povolena pokud byl člověk zplnoletněn.

V kapitole s názvem dítě se zaměříme na to, jak na situaci nahlíží samotné dítě, jaké jsou statistiky a jak od sebe rozeznat děti, které vyrůstají v bezpečném prostředí, od dětí týraných a zneužívaných. Zkuste se nyní vžít do situace takového dítěte, které bylo či je týráno a zneužíváno, a tím mnohem lépe dokážeme pochopit celou problematiku.

Nejrizikovější věk kdy jsou děti svými příbuznými napadeny, je od 5 – 8 let a potom v období dospívání a převážně prepuberty a to je od 10 – 14 let. Přibližně v tomto období se děje první napadnutí příbuzným. Tady je pro srovnání tabulka, jak často může být dítě napadeno, kterým ze svých příbuzných (Peterson, 2002) .

Tabulka č.4

Vztah zneužitých respondentů k pachateli	% z těch, kteří byli zneužití příbuznými osobami
Vlastní otec	6,8
Vlastní matka	1,4
Nevlastní otec	13,5
Nevlastní matka	1,4
Bratr/nevlastní bratr/švagr	10,8
Sestra/nevlastní sestra/švagrová	4,1
Dědeček	4,1
Babička	0
Strýc	21,6
Teta	8,1
Bratranec/sestřenice	27,0
Jiný příbuzný	2,7

Weiss, 2000, str. 86

Kdo jednou dítě zneužil, ví co dělá a taky ví, že je to špatně. Nikdy ho nesmíme omlouvat, ani přes to, že má nějakou poruchu, či jiný důvod, proč to udělal. To je to, co si děti a adolescenti často myslí, že je to jejich chyba, že za to můžou snad proto, že nemají tak dobré známky, jak by tatínek chtěl, dívky že příliš rychle vypsely nebo že jsou příliš pohledné a

může se tedy objevit i syndrom sebepoškozování, protože se chtějí zhnusit pachateli, ale hnuší se i sobě, mají občas pocit, že poté útoky přestanou, ale to je jen vnitřní momentální obrana. Většinou poté přijde pocit toho, že musí dítě mlčet, aby se to snad nikdo nedozvěděl, aby to mamince či někomu jinému neublížilo nebo přinejmenším, aby si na ně někdo neukazoval a nepomlouval ho. Dítě se začne stydět a má z pachatele panický strach, a tak raději mlčí. Další problém v této fázi jsou sourozenci oběti, zvláště jsou-li stejného pohlaví, dítě bude tuto situaci snášet kvůli nim, aby na ně pachatel nezaútočil. Dítě ví, že je nutno situaci řešit, ale je na rodičích citově i ekonomicky závislé a když zjistí, co se doopravdy a do všech důsledků děje, je v takovém bludišti, že nedokáže najít cestu ven.

Ve chvíli, kdy je vše oznámeno, bývá pozdě a dítě ze strachu, následné viktimizace a vlastního znechucení vše stáhne s tím, že si to vymyslelo.

Nejhorší psychické stavy mívá dítě při odhalování detailní problematiky, jako úzkosti, záchvaty, noční můry apod., tedy sekundární viktimizace dítěte začíná právě v této krizové době. Navíc může být nadále konfrontováno s pachatelem. S těmito psychickými stavy a psychikou dítěte jako takovou, je nutno velmi opatrně a odborně pracovat a to ne jen v době řešení situace, ale i několik let poté. Zkusme si tedy názorně vypsát v pár bodech, jak dítě vnitřně celou situaci prožívá.

Syndrom přizpůsobení se sexuálnímu zneužití podle Summita
(převzato Vaničková 1997):

Utajování – je dáno vyhrožováním agresora, citovým vydíráním a psychickým terorem.

Bezmocnost – je dána ekonomickou, sociální a citovou závislostí na dospělém agresorovi

Svedení a přizpůsobení – je dáno tím, že dítěti nezbývá nic jiného než se sexuálnímu zneužívání podřídit a pak se přizpůsobit, což dělá tak, že z nemožnosti pochopit reálnou situaci, mu nezbývá než obvinít sebe samo a snažit se svojí „špatností“ vynahradit tím, že se snaží „být hodné“ a tím se zcela podřizuje agresorovi.

Opožděná oznámení sexuálního zneužití – je dáno tím, že dítě dlouho strádá a za některých nepříznivých okolností nezvládá zpracovat své trauma nebo se za svou „špatností“ stydí a při oznámení nezíská v blízkém okolí podporu k výpovědi.

Odvolání výpovědi – je dáno tím, že se dítě ocitá v nezáviděníhodné situaci vůči dospělému, kterého označilo jako sexuálního agresora, bojí se rozpadu rodiny, nepříjemných svědeckých výpovědí a náznaky toho zda není vše vymyšlené.

(Vaničková, 1997)

Děti, které byly zneužity se často poté prodávají dobrovolně, protože ztratily svou vlastní fyzickou identitu a samy nejsou schopné se situací vyrovnat. Většinou jsou to dívky, kterým se nedostala včasná nebo adekvátní pomoc, svým způsobem se touhle cestou i trestají. Z prostitutek které se prodávají přímo na ulici je téměř padesát a více procent těch, které byly sexuálně zneužity či týrány v dětství, častá myšlenka je, „když mohl mít mě, můžou mě mít všichni.“ Z rodinného sexuální zneužívání většinou tak spadnou rovnou do komerční problematiky sexuálních služeb.

Z této tabulky můžeme vyčíst, jak na dítě působí momentální a následná doba po útocích pachatele. Je jasné a zřejmé, že děti zneužívané v rodině jsou na tom podstatně hůře, než-li děti, které byly zneužity jednou či náhodně úplně cizí osobou.

Tabulka č. 5

Subjektivně pocíťované následky	Příbuzná osoba %	Nepříbuzná osoba %
Relativně bez vlivu	30,2	44,3
Relativní vyrovnání v době následující	20,6	31,3
Poměrně dlouhotrvající pocíťování následků	38,1	19,8
Pocit dlouhodobých a trvalých následků	11,1	4,6

Weiss, 2000, str.104

Dalším důležitým aspektem je, aby dítě bylo schopno rozlišovat, co je a co už není týrání a zneužívání, je pochopitelné, že dítě, které je tomuto podrobena se chová úplně jinak. Tyto projevy mohou být dvojího charakteru a to vnějšího a vnitřního, ale samozřejmě to není stoprocentní, protože u každého případu je to velmi individuální. Toto jsou příznaky vnějších projevů. Můžeme je rozdělit na tři skupiny.

1) poruchy chování – jako třeba sociální deviace a odchylky od normy. Do této skupiny bychom také zařadili opakované lhaní, podvody a krádaže.

2) negativní jevy – jsou to třeba různé druhy závislostí, jako tabakismus, nadužívání drog a alkoholu, či úniky do virtuální reality.

3) sociálně patologické chování – sem patří šikana, agrese, záškoláctví, prostituce, xenofobie, příslušnost k sektám.

(Vaníčková, 2005)

Také vnitřní projevy nám mohou mnoho napovědět, co se s dítětem děje.

1) při stresu může reagovat takto

a) fyziologické příznaky – úporné bolesti hlavy, palpitace, svalové napětí v krční páteři

b) emocionální – kolísání nálady, obtíže se soustředěním, zvýšená podrážděnost, popudlivost, úzkostnost, sociální otažitost

c) behaviorální – zvýšená nemocnost, podvádění, vyšší počet vykouřených cigaret, zvýšená konzumace alkoholu, analgetik, barbiturátů, a dog, změna chuti k jídlu, problémy se spánkem nižší pracovní výkonnost

2) při posttraumatické stresové poruše může reagovat takto

a) *znovuprožívání* – náhlé a smutek vyvolávající vzpomínky na bolestnou událost, opakující se děsivé sny připomínající traumatický zážitek, znovuprožívání obzvláště bolestných a ohrožujících situací a prudká tělesná reakce při vzpomínce nebo asociaci na danou událost.

b) *vyhýbání se* – myšlenkám, komunikaci a pocitům, které událost připomínají, neschopnost až nemožnost se těšit z činností, které dříve byly koníčkem a zdrojem radosti, odcizení se rodině, blízkým kamarádům, škole, novým sociálním skupinám a kontaktům.

c) *vegetativní labilita* – problémy se spánkem, nekontrolované výbuchy hněvu, pláče a podrážděnosti, problémy se soustředěním, nadměrná lekavost, která může přejít až do úzkostného záchvatu strachu.

(Vaničková, 2005)

V odborné praxi se používají dva anglické výrazy charakterizující zneužívání, týrání a zanedbávání.

- a) **CAN** – *Child Abuse Neglect* – je to označení pro syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Tento syndrom se definuje a ukazuje jako veliký společenský problém v polovině 20. století. Představuje nejen významné narušení stavu a vývoje dítěte, ale i jeho samostatné existence.
- b) **CSA** – *Child Sexual Abuse* – toto je syndrom pohlavně zneužívaného dítěte, je to jakýsi podsyndrom CAN, který byl specifikován v 70. letech 20. stol. Poukazují na vysoký výskyt sexuálního zneužívání dětí a na to konto bylo označení zavedeno a zároveň ukázalo závažnost problematiky sexuálního zneužívání dětí v populaci (Weiss, 2005).

Sexuální zneužívání jako takové je dvojího druhu.

- a) bezdotykové – voajérství, exhibicionismus, verbální zneužívání
- b) dotykové – osahávání, masturbace, frotérství, simulovaná soulož, penetrace, sadomasochistické aktivity, nekrofilie, orální sexuální aktivity, fetišismus, sexuální aktivity se zvířaty

Sexuální zneužití dítěte způsobuje problémy v celém jeho životě a podle Mufsonové si dovolím některé tyto body zmínit. „*Poškozené sebevědomí, myšlenky na sebevraždu nebo pokusy o ni, poruchy příjmu potravy, sexuální „vyvádění“, jako promiskuita, destruktivní sexuální vztahy nebo prostituce, útoky z domova s rizikem dalšího zneužívání, tendence dostávat se do dalších vztahů, v nichž dochází k sexuálnímu zneužívání, potíže s tím, abychom měli příjemné pocity z jiných sexuálních vztahů, potíže s vytvářením důvěrných vztahů, s nalezením někoho blízkého.*“ (Mufsonová, 1996, str. 84)

Poslední věc, na kterou bych se v této kapitole zaměřila, je porovnání zneužívání chlapců a dívek a na to jaká svá práva i nepsaná, by si měly děti uvědomovat, aby se na nich nikdo ani nemohl o zneužívání pokoušet, protože by okamžitě věděly, že je to špatně a proč.

Tabulka č.6

DÍVKA	CHLAPEC
Každá třetí dívka je zneužita	Každý čtvrtý – pátý chlapec je sexuálně zneužit
Téměř každého druhého zneužití se dopustil člen rodiny	Dvě třetiny zneužití má na svědomí cizí osoba
Každá druhá dívka je zneužita doma	Dvě třetiny jsou sexuálně zneužity kdekoliv při náhodném kontakt
Dívky jsou častěji zneužívány opakovaně	Pro chlapce je typické, že jsou zneužiti většinou jen jednou
Osahávání je typickým zneužitím dívek	Ani jeden chlapec nevedl, že by byl osaháván
Dívky se častěji svěří a vyhledají pomoc	Chlapci mají mnohem menší ochotu se svěřit a vyhledat pomoc

Vaničková, 1997, str.43

Každý člověk, tedy i dítě, má svá práva, která jsou dána zákonem. Děti, vlivem svého věku i postavení si jich nemusí být vždy vědomy. Tady uvádím některá práva, která by si děti měly uvědomovat již od dětství a měla by se stát automatickou morální normou pro děti i jejich rodiče.

- a) Jejich tělo je jen jejich a nikdo nemá právo dělat cokoli, co se jim nelíbí.
- b) Mají právo na soukromí při oblékání, mytí, používání toalety
- c) Mohou odmítnout přihlížet bodu b) u jakékoli osoby
- d) Mají právo odmítnout laskání, objímání, lechtání, hraní, pokud jim je jakkoli nepříjemné
- e) Právo odmítnout jakoukoli aktivitu s mužem pokud jsou si vědomi jeho erekce (následné, momentální)

- f) Odmítnutí poslouchání „sprostých“ slov, řeči a nucení druhou osobou hovořit také tak.
- g) Mají právo odmítnout odpovědi a otázky na svůj soukromý a intimní život a vůbec debatě o sexuálních aktivitách a stejně mohou odmítnout poslouchat jinou osobu a tomto hovořící.
- h) Mají právo odmítnout jakýkoliv nepříjemný fyzický kontakt, sexuální aktivity všeho druhu a sexuální styk jako takový.
- i) Mají právo odmítnout přítomnost osoby, s kterou jim je nepříjemně ve společnosti i o samotě.
- j) Jednání osoby proti jejich vůli, která vyžaduje jejich naprostou poslušnost a stává se pro ně autoritou, je také proti jejich právu.
- k) Mají právo rozhodovat o jednání druhých osob vůči nim a samy se rozhodovat o svém chování vůči nim.
- l) Mají právo vyhledat pomoc, laickou i odbornou, která jim pomůže od aktivit cizí osoby, které nejsou schopny se bránit sami.“

(Mufsonová, Vaničková, 1997, str.50)

4. 3 Společnost

„Společnost je souhrn individuí jednajících s ohledem na jednání druhých, a to v určitém historickém, prostorovém, kulturním a sociálním kontext.“ (Matoušek, 2003, str.223)

Já se chci zaměřit na to, jak to ve společnosti a především u nás funguje. Nejdříve byl sex ve společnosti poměrně veliké tabu, pokud nepočítám dobu před našim letopočtem. Až do starověku byl sex a veřejná prostituce naprosto normálním úkazem. Ve středověku se tato otázka začala tabuizovat, vznikaly, ale i první opatření, jako že např.: děti nezletilé nesměly být zaměstnávány v nevěstincích, také byly první epidemie syfilidy a podobných nemocí, na které nebyl v té době lék. Samozřejmě že to, co se dělo za zavřenými dveřmi, můžeme jen tušit. Společnost sex jako prostředek pro biologický vývoj a také rozvoj vlastně úplně zavrhla. Přestalo se o tom mluvit a to o čem se nemluví se i nejlépe „tutlá“. Prostituce byla zdiskreditována a sexuální zneužívání v rodinách se mohlo mlčky, ale zato hojně rozvíjet. Když přešla doba temna, řada lidí věřila, že Panna Maria počala dítě bez předešlého sexuálního aktu. Poté přišla doba objevů a volnosti (renesance). Především v 17. a 18. století nastal v této oblasti ohromný rozvoj a netýkalo se to jen růstu počtu veřejných domů (zaměstnávaly děti již od 9 let), které ročně navštívilo 30 až 40 tisíc chlapců ve věku od 12 do 14 let. Zvláštní bylo, že tato situace byla nejhorší na území Anglie a Belgie, tedy poměrně vyspělých zemích. Dá se samozřejmě předpokládat, že co bylo normální pro všeobecnou normu společnosti, stalo se normou i pro děti, které byly zneužívány doma. Dá se z toho usoudit, že společnost jako taková začala, a to v obrovské míře, zneužívat děti v celé Evropě. Na přelomu 19. a 20. století byla situace ještě horší, vlastní rodiče začaly prodávat své děti kolem 14 let věku, bohatým a cizím mužům k sexuálním aktivitám. V roce 1923 považoval T.G. Masaryk jako jediné možné prostředky prevence zvedení mravní výchovy na školách a mimo jiné taky na konferenci, kterou uspořádal řekl: „Prostituce nejsou jen padlé ženy, ale i stejně padlí mužové...“ V roce 1922 byl schválen v ČSR první aboliční zákon ve střední Evropě a to o „potírání pohlavních nemocí“. V této době byl také u nás poprvé dán prostor na školách k zavedení sexuální výchovy. V druhé polovině 20. století se obrovským způsobem ve světě rozmohlo obchodování s dětmi a jejich komerční sexuální zneužívání (Vaničková, 2005), ale také se rozmáhá odhalování sexuálních deliktů v rodinách a to ve velkém měřítku a lidé se učí, jak proti tomuto problému účinně bojovat. Vím, že bych zde v této části měla mluvit o tom, jak to bylo ve společnosti s potíráním sexuálního zneužívání v rodinách, ale o tom se ví minimum, protože v těchto dobách to byla natolik střežená rodinná tajemství, že neměla šanci se dostat na povrch. Už jenom to, že byli rodiče schopni k těmto veřejným

„radovánkám“ své děti poskytovat, bylo zneužívání, i když to mohlo být považováno za jakýsi společenský morální statut bez jakýchkoli právních následků. V různých částech světa je to nastaveno jinak, jak jsme se dozvěděli ze světové historie. Je to chyba i dnešní společnosti, kdy je tato problematika považována v podstatě za nepsaně až přípustnou a normální. To, co se děje denně, nemůže být nijak špatné, zvláště pokud je to mediálně ať kladně či záporně podporováno, podpora funguje tak jako tak. Člověk vzhledem k dnešní obchodovosti ze sebe sám totiž dělá zboží, ať chtěné či nechtěné. Společnost je dnes nastavena tak, že se snaží své špatné zvyky, zlozvyky a pohnutky vytěšňovat až na úplný okraj a přinejmenším je pro jistotu vůbec neřešit a nezmiňovat se o nich. Samozřejmě, že u nás tomu byl na vině i režim, který tu fungoval čtyřicet let a nic takového se přeci nemohlo ani dít a tak ani dnešní společnost nemá potřebu a má zároveň strach se o „nejstřeženější tajemství“ zmiňovat. Myslím si, že to není v pořádku a společnost by si měla uvědomit, kde jsou její slabiny a snažit se je posilovat a ne umlčovat. Také to, jak je vlastně možno poměrně jednoduše, případ sexuálního zneužívání obejít, ututlat a zamést pod stůl.

Dítě je v lepším případě umístěno k prarodičům, příbuzným nebo do dětského domova nebo (v horším případě) se vrací zpět do rodiny. Vše funguje jako obrovský bumerang a okolí dává kolikrát dítěti jasně najevo, co „provedlo“ a jak moc špatně se proti rodičům zachovalo. Přičemž „nejstřeženější tajemství“ zůstává tam, kde bylo, v srdci dítěte, které se cítí ještě mnohem hůř, než před tímto zdoluhavým kolotočem událostí, které akorát dítě vikmitizují a zpětně deprivují a jeho duševní stav se tak ještě horší. Navíc pomoc, která se těmto obětem dostává ve chvíli, kdy se jejich situace začíná řešit, není vždy adekvátní, protože ve společnosti se počítá s tím, že dítě se má ochraňovat, ale do kolika je to let? Velmi složité je řešení případů, které se týkají starších dětí (nad 15 let). Mění se styl i prostředí výslechu. Je s nimi jednáno téměř stejně jako s dospělými. Výpověď u psychologů se nenatáčí na kameru, aby oběť nepodstupovala sekundární vikmitizaci, ale probíhají poměrně dlouho a i několikrát za sebou, podstupují se několikerá vyšetření, jestli je jejich výpověď pravdivá. Celý proces je zdoluhavý a velmi nepříjemný. Dítě, které se ocitne v tomto „administrativním soukolí“, si uvědomí, že bylo možná lepší mlčet; to je právě to, co by se mělo ve společnosti změnit. Děti bychom měli chránit, ne je ubíjet.

4. 4 Škola

Škola byla od věků centrem vzdělanosti a to nejdříve jen určitých tříd a etnik a dnes je vzdělání dostupné každému a to alespoň to základní. „Škola je instituce primárně sloužící k výchově a vzdělávání. Vedle toho slouží škola ke společenské integraci a také selekci.“ (Matoušek, 2005, str. 237). Již od dětství nás učí to, jak vypadá kompletní nebo neúplná rodina, co bychom měli dělat a co ne. Co je správné a co je špatné. Jak je tedy možné, že když se k nám chová někdo špatně a je to nám nepříjemné, nic proti tomu neděláme, jen víme, že to tak nemá být. Škola by v prvé řadě měla vzdělávat děti, tak proč je u nás v tak kritickém stavu rodinná výchova a sexuální výchova dětí? Proč tuto výchovu chce učit jen málo učitelů, proč pokud již jí učí a mají k tomu patřičné informace a vzdělání končí u věty „panenka leží na panáčkovi“. Samozřejmě že vím, že to tak není všude. Nejdříve se ale vrátím k pedagogům a rodičům. Pedagog a rodič by měli být partneři, ale bohužel ne vždy tomu tak je. Tato symbióza by měla být nejsilnější na prvním a druhém stupni ZŠ. Jen velmi málo rodičů s dětmi o nepříjemných věcech mluví, ať je to cokoli a také (podle mé zkušenosti), ani neví, jak mají o tomto tématu s dětmi komunikovat, aby to pochopily správně. V takovémto případě, kdy je snaha, ale není způsob jak cíle dosáhnout, by měla existovat určitá např.: pedagogicko-psychologická publikace nebo příručka, která by rodiče přiměla ke správné cestě.

Nebo je možné, že se pedagog setká s tím, že rodičům se bude zdát dítě příliš malé, nechápavé a nebudou s ním o tom chtít mluvit. Je i možné, že taková rodina bude spíše puritánská, potom je čistě na pedagogovi, jak se postaví k tomu, aby to rodiče alespoň zkusili nebo zbude celá rozmluva jenom na něm.

Nebo je další skupina rodičů, která může pedagogovi znepríjemňovat práci. To je skupina, která je až příliš zaměstnaná a nemá na to čas a hlavně je to podle nich „prací učitelů, za to je přeci platí“, aby jejich dítě dostatečně informovali. Navíc proč by o tom mluvili, když jejich dítěte se to přeci nemůže nikdy týkat.

Takovými posledními skupinami jsou rodiče bez problémů, kteří s dítětem mluví otevřeně již od malička a druhá, která může být riziková, kde je možné podezření na syndrom CAN nebo CSA.

Škola je místem prevence, která je u nás teprve na začátku a učíme se s ní pracovat. Podle mého názoru všechno stojí na gramotnosti: „*Všechny formy vzdělávání tak, aby se každému žákovi a studentovi dostalo základního teoretického vybavení, ale také speciální vzdělání jako příprava odborníků.*“ (Vaničková, 2005, str. 103)

Myslím si, že by se mělo s dětmi o všech rizikových oblastech kriminality, které je mohou ohrozit, mluvit již od nástupu do základní školy, tak aby se to pro ně mohlo stát samozřejmostí a mohli si tyto základní vnitřní a pro ně zatím neměnné podstaty morálky zautomatizovat dříve než by je mohlo něco traumatizovat nebo deprimovat na celý nebo podstatnou část života. Myslím rizikovými oblastmi - zneužití, týrání, šikanu, ohrožování mravnosti, krádeže, vandalství apod.

Pedagog si vybral svou práci proto, aby děti chránil a vzdělával a obojí může splnit cestou prevence, její aplikací a neustálím vzděláváním ve své profesi a v tom, co by mohlo děti ohrožovat. Dítě má práva, která mu nikdo nesmí upírat již od narození. Právě třídní učitel by měl tato práva, ale i omezení dítěti vštěpovat spolu s rodiči.

Je také užitečná spolupráce strážníků MP se školou, ale tato je bohužel je jen občasná a pokud před vámi stojí člověk v uniformě a vypráví o problému, který máte sami, vytvoří se hlavně dítěte jistý blok a dítě bude ještě více mlčet, má strach, že s to provalí apod., jak již jsme si popsali.

Hlavním partnerem nejen pro rodiče, ale hlavně i pro děti by měl být učitel, který dítě zná, vidí ho každý den a umí rozeznat jeho nálady, získá si časem jeho důvěru a může si být alespoň částečně jistý, že kdyby byl nějaký problém dítě by za ním zašlo pro radu nebo se jen vypovídat. Navázat tento vztah s rodiči a jejich dítětem je, myslím, si pro učitele prvořadý a v dnešní společnosti velmi důležitý cíl.

4.5 Krizová intervence

Společnou cestou jsme se dostali k poslední kapitole, ve které se budeme zabývat krizovou intervencí, která je také formou pomoci těmto dětem. Jako poslední jsem tuto kapitolu zařadila proto, že po zjištění osobní, rodinné, školní anamnéze a další důležitých informací se pouštíme do této intervence, abychom mohli kritickou situaci zlepšit. Nejprve bych chtěla termín „krizová intervence“ rozebrat a definovat.

„ Slovo krize pochází z řeckého cisis – vyvrcholení děje, vrcholný moment konfliktu, volba, rozhodnutí, rozloučení, rozpolčení, zkouška. Slovo se užívá pro označení stavu vážného oslabení adaptačních schopností, který je subjektivně vnímán jako bezmoc, neschopnost se s událostí vyrovnat obvyklými způsoby a v obvyklém čase.“ (Matoušek, 2003, str. 98)

„ V krizi je každý subjekt, jehož stav, který se projevuje zdánlivě bezdůvodným oslabením jeho regulativních mechanismů, je tímto subjektem samotným vnímán jako ohrožení vlastní existence.“ (Vodáčková, 2007, str. 28)

Slovo intervence znamená nějaký zásah, nějaký zákrok v něčí prospěch, můžeme tomu rozumět taky jako přimluvě a nebo ji můžeme právně vidět jako úřední zásah, znamená také zajištění a uspokojení objednávky nebo zakázky. Intervenci můžeme rozumět i jako násilnému zásahu. Použiji teď citaci ze Slovníku sociální práce pro termín krizová intervence.

„ Krizová intervence je rychlá psychologická a sociální pomoc člověku, který se ocitl v krizové situaci a nedokáže ji zvládnout vlastními silami. Kvalifikovaná pomoc by měla vycházet z hodnocení toho, co krizi vyvolalo, z posouzení klientových současných vztahů, z hodnocení jeho psychického stavu, z úrovně klientovy životní adaptace před krizí.“ (Matoušek, 2003, str. 98)

Tento úvod a pochopení toho, co krizová intervence znamená a komu má pomáhat, nám umožní podívat se na to, jak má v krizi pomoci dětem sexuálně zneužitým. Důležitým faktorem k tomu, abychom tyto oběti vyslechli a dodali jim klid a odvalu je místo a to ať v našem srdci nebo v kanceláři, zahradě, terapeutické místnosti. Zkrátka je to bezpečné místo, kde člověk může dát průchod svým emocím, zážitkům a kde cítí, že mu nikdo neublíží a to místo je jen jeho. Nejen místo, podpora a bezpečí, ale mi sami jsme součástí této intervence, jako element péče a starosti o oběť i pachatele. Důležité je, že když se snažíme tyto potřeby uspokojit a realizovat, hledáme je sami v sobě a v druhých. U dětí sexuálně zneužitých se držíme primárně těchto bodů.

1. Musí být zajištěno bezpečí dítěte, aby se zabránilo opakování sexuálního násilí.
2. Musí být zajištěno fungování rodiny, jako základní jednotky pro citovou oporu dítěte a nemusí to být výlučně matka nebo otec.
3. Zájmy dítěte musí být ochraňovány tak, aby se předešlo sekundární traumatizaci a viktimizace dítěte.
4. Základem terapie je pomoc dítěti i celé rodině a to ve všech terapeutických složkách.

(Vaničková, 1997)

Díky těmto bodům se můžeme v akutní situaci stát součástí krizové intervence a pomoci těm, kteří to nejvíce potřebují. Celá intervence je o znalostech a nás samých, co do ní vkládáme, protože jsme to první, co člověk, který potřebuje pomoci, vnímá, vidí a s kým se stýká. Jsem velmi ráda, že krizová intervence se u nás skloňuje, čím dál častěji a díky ní se akutní pomoc efektivní.

5. ZÁVĚR

Závěrem této práce bych chtěla apelovat alespoň touto psanou formou na rodiče, učitele a děti, aby se více o tuto problematiku zajímali a snažili se podporovat a posilovat její slabé stránky tak, aby byl tento celospolečenský problém minimalizován.

Snad se rodiče při čtení podobných prací a článků zamyslí nad tím, jak se svými dětmi o této problematice hovoří. První cestou rodiče je zájmem o své děti, které by měl chránit a informovat.

Děti, které sice ne všemu mohou porozumět, ale určitě mohou pochopit, že mají právo vyhledat pomoc a vážit si sami sebe v každé životní situaci.

Mým cílem v bakalářské práci bylo uvést, charakterizovat a zhodnotit proces a etapy sexuálního zneužívání v rodinnách. To jak vznikají, jakými etapami prochází celý systém rodiny, okolí a etapy celého sociálního systému, které vedou k cíli, tak jako jsme došli i my v této práci a ať už je cíl jakýchkoli, vždy by měl být pozitivní vůči dítěti.

Na závěr této práce bych chtěla shrnout výsledky, která tato práce přinesla a to detailnější zmapování a pochopení specifické oblasti sexuálního zneužívání v rodinnách. Výsledkem je i dosžení širších odborných znalostí a zkušeností v této oblasti.

Návrh na další vývoj či výzkum je z mého pohledu ten, aby bylo více výzkumných projektů a pedagogických projektů pro vyšší prevenci a zapojení do sexuální, sociální a preventivní výuky různé věkové skupiny dětí, ale i rodičů. Kdyby tyto projekty pomohly byť jedinému dítěti, mají smysl.

Zítřka se něco podobného může stát vám a vy budete ve stejné situaci jako spousta dalších žen a mužů, s neutišitelnou vnitřní bolestí a celoživotní otázkou „PROČ“.

6. POUŽITÁ LITERATURA

- BEDNÁŘOVÁ, K. *Domácí násilí*, nevedeno vyd., Praha: Acorus, 2009, ISBN: 978-80-254-5422-0
- BENTOVIM, A. *Týrání a sexuální zneužívání v rodinách*, 1. vyd., Praha: Grada, 1998, ISBN: 80-7169-629-3
- DUNOVSKÝ, J. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*, 1. vyd., Praha: Grada, 1995, ISBN: 80-7169-192-5
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, 1. vyd., Praha: Portál, 2003, ISBN: 80-7178-549
- MUFLON, S., KRANZ, R. *O týrání a zneužívání*, nevedeno vyd., Praha: Lidové noviny, 1996, ISBN: 80-7106-194-8
- PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*, 2. vyd., Praha: G plus G, 1999, ISBN: 80-86103-21-8
- TÄUBNER, V. *Nejstřelenější tajemství, sexuální zneužívání dětí*, 1. vyd., Praha: Triziona, 1996, ISBN: 80-85573-72-5
- Trestní zákoník, trestní řád, přestupky*, 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2010, ISBN: 978-80-7400-229-8)
- VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K. *Sexuální zneužívání dětí I. Díl*, 1. vyd., Praha: Karolinum, 1997, ISBN: 80-7184-479-9
- VANÍČKOVÁ, E. *Dětská prostituce*, 1. vyd., Praha: Grada, 2005, ISBN: 80-247-1138-9
- VODÁČKOVÁ, D. a kol. *Krizová intervence*, 2. vyd., Praha: Portál, 2007, ISBN: 978-80-7367-342-0
- WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání pachatelé a oběti*, 1. vyd., Praha: Grada, 2000, ISBN: 80-7169-795-8
- WEISS, P. *Sexuální zneužívání dětí*, 1. vyd., Praha: Grada, 2005, ISBN: 80-247-0929-5
- WHITNEY-PETERSON, L., HARDIN, M. *Ohrožené děti*, 1. Vyd., Praha: Triton, 2002, ISBN: 80-7524-237-0

7. SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

International HIV & AIDS Charity[on-line], poslední úpravy neuvedeno [čerpáno 2.3.2011 16:30], dostupné na WWW: <<http://www.avert.org/age-of-consent.htm>>

Středisko náhradní rodinné péče [on-line], poslední úpravy neuvedeno [čerpáno 26.4.2011 19:19], dostupné na WWW:<<http://www.odchazim.cz/uzitecne-kontakty/seznam-krizovych-linek>>

8. PŘÍLOHY K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

8. 1. Příběhy

Z výpisu spisu policie ČR, města T, z výpovědi sexuálně zneužívané J.D.(16 let)

Nevlastní otec se o nás staral velmi dobře. Maminka, já i sestra jsme byly velmi spokojené. Začalo to, když mi bylo 10 nebo 11 let. Docházel ke mně do pokoje, že mě přikryje. Dával m pusu na dobrou noc a přitom začal sahat na prsa a přirození. To dělal nejméně dvakrát týdně. Mamince jsem se to bála říct, aby nebyla smutná. Jednou ráno, když byla maminka už v práci, strčil mi prst do pochvy a já pak celý den ve škole brečela. Nikdo si ničeho nevšiml. Nikomu jsem to neřekla, styděla jsem se. Za čtrnáct dní přišel znovu, osahával mě až sem mu podlehla. Všude bylo plno krve. Myslela jsem, že mi pak dá pokoj. Matka si toho poprvé všimla a vše se provalilo. Matka i otec mě prosili, abych to nikde neříkala, že toho otec nechá. Naši sousedé nás měli rádi, chodili jsme spolu na nákupy a do kina otec však nepřestal, dokonce na mě začal používat Roberta. Matka mi nevěřila, že otec pokračuje, protože byl hodný. V 1. ročníku učiliště jsem s ním byla už po třetí těhotná. Přecházející těhotenství jsem potratila, třetí těhotenství donosila. U prvních těhotenství jsem doktora nehledala, matka mi dobře pomáhala. Matka se chtěla s otcem rozejít, ale on jí vždycky uprosil. Moje poslední těhotenství se už nedalo utajit, a tak naše *rodinné tajemství* prasklo u gynekologa. Otce zavřeli. (Taubner, 1996, str. 25)

Ze zprávy sociální pracovnice Hradec Králové

Rodina zneužívané je šesti členná a žije ve 2+1 ve vesnici L. Otec je ošetřovatel skotu, matka také. Domácnost je špinavá, zanedbaná. Děti (4) spí na jedné velké palandě na špinavé matraci bez přikrývky. Otec je každý den opilý, je hrubý a násilnický k ženě i dětem. Matka rovněž alkoholička, často spí mimo domov u skotu. Děti hladovějí a často prosí sousedy o něco k jídlu. Svého otce se bojí a bojí se chodit ze školy domů. Zneužívání Hany (13) oznámila sousedka. otec zneužíval Hanu na palandě v přítomnosti ostatních dětí.

Byl vždy opilý. Hanu nejprve zbil, pak jí osahával na prsou a pohlavních orgánech a nakonec jí donutil k souloži. To se opakovalo po celý rok 1994. Matka byla také obvykle opilá

když byla doma, otci v jeho chování nebránila. Po oznámení byl otec okamžitě vzat do vazby. Matka obviňuje dceru, že zničila rodinu. (Taubner, 1996, str. 23)

Ze zprávy poradny Hradec Králové

Manžel mé matky Miroslav S. spal s matkou na jedné posteli a já v té samé místnosti na druhé. Poprvé mě osahával, když mi bylo 11 let. Matka spala a on mě osahával na prsou a přirození. Sundal mi kalhotky. Řekla jsem to matce a ta mě zbila a řekla že sem kurva, že jí ho chci přebrat. Později si pan Miroslav přede mnou třel přirození. Někdy se mi snažil roztáhnout nohy a chtěl do mě vniknout, ale nešlo mu to. Opět jsem to matce řekla a ta řekla „co mám dělat?“. Vyčítala mi, že s ním chci spát a že je to ode mne ošklivé, když je těhotná. On mi říkal že sem lesba a že jsem zabetonovaná, protože se do mě nemůže dostat.

Moje dcera Iva si ke mně vlezla do postele, prý jí byla zima a sama mě začala hladit v rozkroku. Pak si na mě sedla a začala naznačovat soulož, jak to viděla v televizi. Nevydržel jsem to, měl jsem výron semene. Je to její vina neměla provokovat. (Taubner, 1996)

Rodiče pětileté Haničky byli zaměstnaní lidé. Když byla Haniččina školka zrušena, poprosili babičku, aby jim dcerku pohlídala. Rodiče byli rádi, že má přes den kde být, navíc v pěkném přírodním prostředí. Po několika týdnech si maminka všimla, že je Hanička bez nálady, občas má vyděšený výraz v tváři, někdy skoro nemluví. Když se Haničky ptala jestli se jí něco nepříhodovalo, a rozplakala se. Někdy zdánlivě bez příčiny začala křičet a usedavě plakat. Podobně tomu bylo i tehdy, když jí tatínek pomáhal s koupáním. Hanička z ničeho nic začala panicky posílat otce ven z koupelny. Stále však odmítala podat jakékoli vysvětlení. Bezradní rodiče se rozhodli, že ji zavedou k lékaři, jestli není nemocná. Když se ukázalo, že je tělesně zdravá, doporučil jim kdosi návštěvu dětského psychologa. Na základě vyšetření psycholožky se ukázalo, že se dědeček pomocí Haničky sexuálně uspokojoval. Šokovaní rodiče dědečka s nálezem psycholožky hned zkonfrontovali. Zdálo se , že dědeček o ničem neví. Tato zpočátku nepravděpodobná možnost se ukázala, jako reálná po jeho vyšetření u psychiatra, který zjistil narušení poznávacích a ovládacích funkcí mozku v důsledku jeho pokročilé degenerace. (Poethe, 1999, str. 93)

8. 2. ORGANIZACE A JEJICH KRIZOVÉ LINKY

Toto je seznam celorepublikových linek a jejich detailnější popis. Jsou to linky, které pomáhají obětem trestných činů a přestupků, je to výběr těch nejdůležitějších, které by měly znát děti jako pomoc a prevenci. Kvůli sobě a kamarádům.

Seznam krizových linek

Krizové linky bez konkrétního zaměření

Tyto linky obecně nabízí pomoc v následujících oblastech:

- partnerské, osobní a rodinné problémy
- domácí násilí
- znásilnění či pohlavní zneužití
- závislosti
- sexuální a gynekologická problematika
- bytová či finanční tíseň a nezaměstnanost
- sebevražedné myšlenky či pokusy
- úzkost a depresivní stavy
- úmrtí blízké osoby
- osamělost či ztráta smyslu života a duchovní otázky
- výchova dětí či péče o seniory, nemocné a postižené blízké osoby

Linka důvěry krizového centra Riaps

Tel: 222 580 697

Internetová linka důvěry: linka@mcssp.cz

Nonstop provoz. Telefonní poplatky za hovor dle standardních tarifů. Pro děti, dospívající i dospělé.

Linka důvěry Psychiatrické léčebny Bohnice

Tel: 284 016 666

Nonstop provoz. Telefonní poplatky za hovor dle standardních tarifů. Pro děti, dospívající i dospělé.

Linka bezpečí

Tel: 116 111

Linka bezpečí je bezplatná telefonická linka krizové pomoci pro děti a mladistvé (do 18 let, studenti do 26 let). Je v provozu 24 hodin denně po celý rok a je dostupná z celé České republiky zdarma jak z pevné linky, tak i z mobilních telefonů. Linka bezpečí ctí zásadu anonymity klienta a tak, pokud klienti sami nechtějí, nemusí nám sdělovat své osobní údaje.

Linka vzkaz domů

Tel. bezplatná linka z pevné sítě 800 111 113, z mobilu 724 727 777 (tarif dle operátora)

Linka slouží především dětem a mladým lidem, které situace v rodině, ve škole nebo v ústavním zařízení donutí k útěku nebo těm, kteří o tomto kroku prozatím jen uvažují. Dovolat se mohou zdarma ze všech pevných linek z celé České republiky, z mobilních telefonů je služba zpoplatněna podle tarifu jednotlivých operátorů.

E-mailová poradna Linky bezpečí

pomoc@linkabezpeci.cz

Děti a dospívající, kteří nemají možnost využít telefonu, ale mají přístup k internetu, se mohou na Linku bezpečí obrátit přes e-mail a konzultovat zde svoje problémy. Tuto možnost mohou využít i české děti, které žijí s rodiči v zahraničí, případně děti se sluchovou vadou či vadou řeči. Odborníci z Linky bezpečí odpovídají na dotazy v nejkratším možném termínu, zpravidla do 3 pracovních dnů.

Chat Linky bezpečí

<http://chat.linkabezpeci.cz>

Chat Linky je otevřen v pondělí, úterý, ve čtvrtek a v sobotu vždy od 15 do 17 hodin a od 19 do 21 hodin.

V čase, kdy je Chat Linky bezpečí uzavřen, se můžete se svým problémem zdarma obrátit na telefon

116 111 nebo na email pomoc@linkabezpeci.cz

Krizová linka bezpečí pro děti i dospělé

Tel: 241 484 149

Internetová linka důvěry: problem@дитеkrize.cz

Nonstop provoz. Telefonní poplatky za hovor dle standardních tarifů Pro děti, dospívající i dospělé.

Krizové linky s konkrétním zaměřením

Drop in linka pro ohrožené drogou

Tel: 222 221 431

Nonstop provoz. Telefonní poplatky za hovor dle standardních tarifů. Poskytování informací a rad ohledně všeho, co se týká drog a drogové závislosti. Je možné zadat dotaz v jejich internetové poradně na webových stránkách.

Internetová poradna prev-centra

Tel: 233 355 459

Internetová poradna: www.prevcentrum.cz/Webporadna.aspx

Prostřednictvím internetové poradny se můžete na cokoli, co se týká drog a drogové závislosti. Odpověď by měla přijít na váš e-mail do 24 hodin.

Poradenská linka k-centra

Tel: 283 872 186

Webové stránky: www.sananim.cz

Telefonní poplatky za hovor dle standardních tarifů. Poskytuje pomoc a radu lidem ohroženým drogou v následujících termínech:

Po, Pá 13.00 – 20.00

Út, St, Čt 9.00 – 20.00

So, Ne a svátky 13.00 – 20.00

Linka AIDS pomoci nejen pro nemocné

Tel: 800 800 980

Nonstop provoz, ZDARMA!!! Poradí vám se vším, co se týká problematiky AIDS a HIV.

Dona linka, pomoc obětem domácího násilí

Tel: 251 511 313

Webové stránky: www.donalinka.cz

Nonstop provoz. Telefonní poplatky za hovor dle standardních tarifů. Je určena každému, kdo se cítí ohrožen domácím násilím nebo je svědkem domácího násilí.

Linka pro ženy a dívky – Občanské sdružení ONŽ - pomoc a poradenství pro ženy a dívky

Tel: 603 210 999

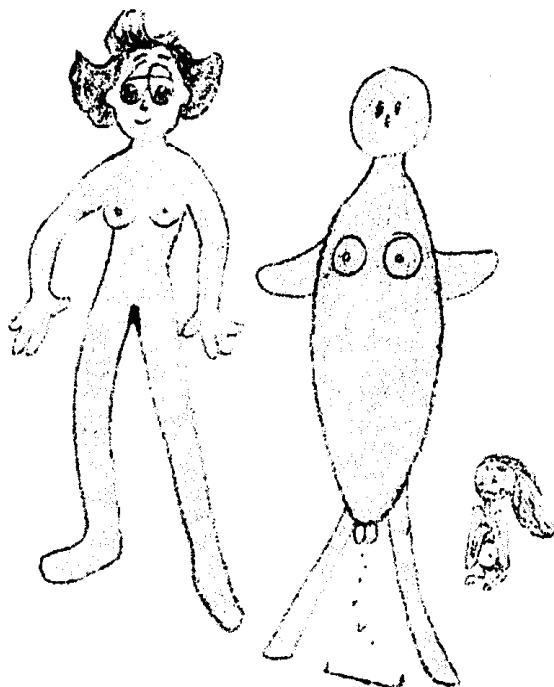
Internetová poradna: paha@poradnaprozeny.eu

Webové stránky: www.poradnaprozeny.eu

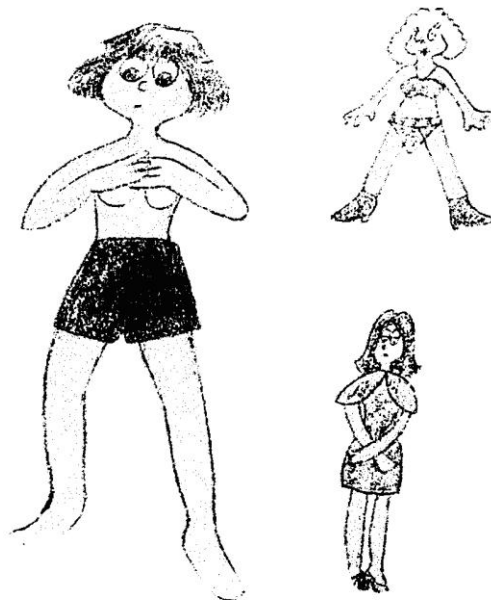
Linka je v provozu Po – Pá 8.00 – 20.00. Telefonní poplatky za hovor dle standardních tarifů. Linka je určena především ženám, které neplánovaně otěhotněly či se ocitly v jakékoli problematické životní situaci (otázky adopce, tíživé sociální situace, neshody s partnerem, rozvod apod.).

8.3 SEXUÁLNĚ ZAMĚŘENÉ SCREENING KRESBY

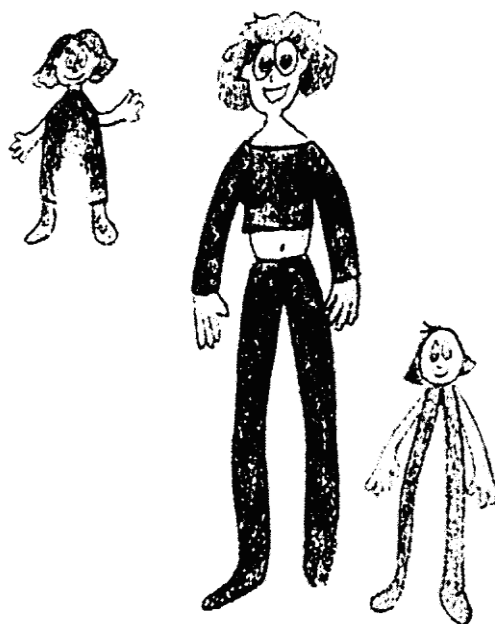
Explicitně vyvedené genitálie – dítě otevřeně nakreslí či vyznačí penis, vaginu, pubické ochlupení nebo prsy.

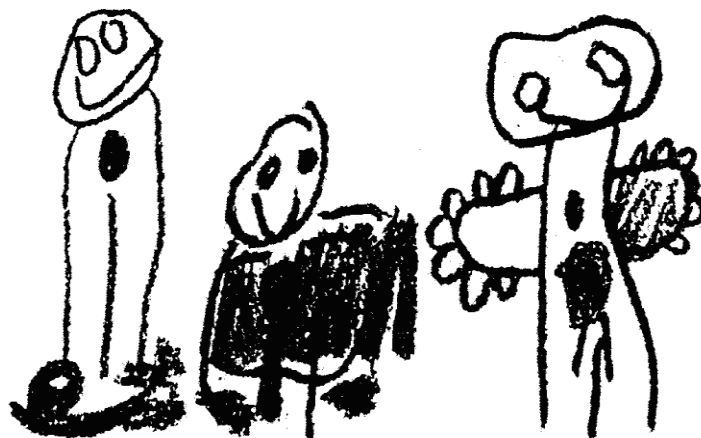
Zakryté genitálie – tyto tělesné partie jsou překryté jinými nakreslenými objekty.

Vynechané genitální partie – jakákoli z těchto partií je opominuta v jinak dokončené, ucelené kresbě. Dítě tyto partie prostě nenakreslilo.

Čtyřapůletý chlapec je na obrázku uprostřed. Na všech třech postavách nakreslil velké explicitní genitálie. Postavu napravo od sebe označil jako svého šestiletého bratra, postava vlevo od něj představuje otce. Oba chlapci shodně vypověděli, že je otec osahával, když u něj byli o víkendu na návštěvě.

Osmiletá holčička má zdeformovanou levou paži a zdůraznila svá prsa. Muž na obrázku má zdůrazněný poklopec. Při rozhovoru vyšlo najevo, že holčička měla incestní vztah s otcem.

